

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om landbrugsejendomme.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 146) findes i tidenden sp. 3424, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1827).

Der var stillet 31 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene samt spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Erik Worm: Der var på det tidspunkt, betænkningen er dateret, den 16. maj 1973, i alt gået 5 måneder, siden landbrugsministeren fremsatte lovforslaget her i folketinget. I de forløbne 5 måneder har der været afholdt mange og ofte langvarige udvalgs-møder. Vi har også haft adskillige samråd med ministeren og tillige haft deputationer i udvalget. Dette sammen med de mange andre skriftlige henvendelser har gjort, at lovforslaget har været udsat for en meget grundig udvalgsbehandling. Det er da også en meget vigtig lov; vi kan vel betegne denne lov som landbrugets grundlov.

Resultatet af udvalgets arbejde er da også blevet, at der i den afgivne betænkning er indeholdt en del ændringsforslag, og nu indstiller et flertal bestående af socialdemokratiet, det radikale venstre og socialistisk folkeparti lovforslaget til vedtagelse med de af landbrugsministeren fremsatte ændringsforslag.

Det sigte, som dette lovforslag havde, er ud fra flertallets opfattelse fuldt ud opnået;

der er på nogle områder sket en lempelse, og på andre områder er der strammet noget op. Sigtet med lovforslaget var bl. a. at modvirke spekulation i forbindelse med erhvervelse af landbrugsejendomme for hermed at sikre, at de, der vælger landbrug som erhverv, også kunne få rimelige etableringsmuligheder, altså et forsøg på at dæmpe den prisstigning, som vi har set på landbrugsejendomme de sidste år.

Sigtet var også at søge tilvejebragt en mere hensigtsmæssig strukturudvikling og sikre den bedst mulige arrondering af bedrifterne, samtidig også en vis stramning af landbrugspligten og visse begrænsninger med hensyn til samdrift og forpagtning. Hensynet til en vis tilpasning til den fælles EF-strukturpolitik, som også burde tilgodeses, har vi også taget med i disse overvejelser. Det drejer sig om nogle af de vigtige bestemmelser i lovforslaget, og det var det hensyn, det har givet udvalget det store arbejde at få tilgodeset på en fornuftig vis.

Idet jeg henviser til den ret omfattende betænkning, udvalget har afgivet, vil jeg gøre enkelte bemærkninger til nogle af ændringsforslagene.

I spørgsmålet om, hvorvidt landbrugspligten kan tillades ophævet på en landbrugsejendom eller på en bebygget restparcel, foreslås et nyt punkt indført, således at ophævelsen kan gøres betinget af, at dårligt vedligeholdte bygninger skal bringes i forsvarlig stand eller kan forlanges nedrevet. Dette har hele udvalget i øvrigt tilsluttet sig.

I ændringsforslag nr. 10 går flertallet ind for, at forpagtning af en ejendom kan ske for 15 år. Det oprindelige forslag regnede med 10 år, så her er altså sket en lempelse i forhold til det foreslåede.

Ved samdrift af to ejendomme er flertallet enigt om, at ejendommene skal være beliggende inden for en afstand af 15 km.

Retten til frit at erhverve en landbrugsejendom har været meget diskuteret under udvalgsarbejdet. Allerede meget tidligt blev der fra forskellig side rejst kritik af lovparagrafferne, også her i tinget under førstebehandlingen. Kritikken gik på, at borgere ville blive forskelsbehandlet, idet alle — det gjaldt jo også byfolk — der blot havde været beskæftiget ved landbruget i mindst 2

[Erik Worm.]

år, frit kunne erhverve landbrugsejendomme, medens andre altså ikke kunne. Denne bestemmelse ville heller ikke hindre eventuelle udenlandske interesserede i at erhverve en ejendom her i Danmark, når blot dette krav om 2 års uddannelse var dokumenteret. Fjerneje var altså muligt.

Efter ændringsforslaget fremsat af landbrugsministeren kan alle frit erhverve en landbrugsejendom, når man vil drive landbrug som hovederhverv og tage fast ophold på ejendommen, man kan endda erhverve indtil 2 ejendomme.

Mindre landbrugsejendomme, de, der er af mindre landbrugsmæssig værdi og under 5 ha eller under en nærmere af ministeren fastsat grundværdi — her siger betænkningen, at foreløbig tænkes der på 35.000 kr.s grundværdi efter den 14. almindelige vurdering, men dette tal skal naturligvis reguleres, når nye vurderinger finder sted — skal frit kunne erhverves, såfremt man tager ophold på ejendommen.

Det var i korte træk det, som lovforslaget og ændringsforslagene omhandler. Jeg vil i øvrigt henvise til betænkningens ændringsforslag nr. 19 og nr. 21 samt de bemærkninger, der knytter sig hertil.

Landbrugsjord findes jo ikke i ubegrænsede mængder, og ved at fastholde, at det skal være som hovederhverv og med bopælspligt på det, vi kan kalde de gode og bæredygtige enheder, tilgodeser vi de erhvervsudøvere, der har uddannet sig til og tager jordbrug som hovederhverv. Dette begrænser i nogen grad køberkredsen og vil derved medvirke til en prisdæmpning.

Jeg kan ikke undlade også at gøre opmærksom på det skattemæssige problem, der også har rejst sig. Det er omtalt i flere henvendelser, det har også været omtalt i de bemærkninger, der kom fra landboforeningerne, og det var nævnt allerede i bemærkningerne til lovforslaget ved dets fremsættelse. Et flertal i udvalget har noteret sig det notat, vi har fået fra husmandsforeningerne, hvor de siger, at det er ønskeligt, om der opnås en større ligestilling mellem besiddere af landbrugsejendomme, så skatteydere på mindre landbrugsejendomme, som ikke har landbrug som hovederhverv, kan blive ligestillet med de store landbrugere. Som det er i øjeblikket, indrømmes mindre land-

brugere ikke fradrag for underskud på ejendommen i anden indtægt, mens ejere af større ejendomme har kunnet få indrømmet et fradrag i deres anden indtægt, altså indtægt, der ikke stammer fra landbrug, og på den måde har kunnet få deres underskud i landbrugsejendommen tilgodeset ved deres skatteansættelse. Her kan jeg ikke undlade at rette en henvendelse til finansministeren — nu er han her ikke, men jeg håber, at landbrugsministeren vil lade dette gå videre til finansministeren. Vi ser gerne, at finansministeren har øjnene rettet på dette problem omkring beskatningen.

Jeg vil slutte med at opfordre til at stemme for de af landbrugsministeren fremsatte ændringsforslag og stemme imod de af K og V fremsatte ændringsforslag.

H. C. Toft: Loven af 8. juni 1971 om landbrugsejendomme, der blev vedtaget af et enigt folketing for knap 2 år siden, fik det konservative folkepartis tilslutning, og vi fandt ligesom andre partier i folketinget, at man i fællesskab havde gennemført en lovgivning, der var brug for. Vi havde som alle øvrige partier den opfattelse, at denne lovgivning kunne holde et stykke tid. Ingen havde da drømt om, at vi skulle møde en landbrugsminister, der tilstræbte en indsnævring af de muligheder, der var åbnet for, at landbruget kunne tilpasse sig de forandringer, som afvandring og de tekniske muligheder indebærer.

Det konservative folkeparti vil derfor i dag tilkendegive, at vi ønsker den nuværende lovgivning bevaret. Vi stiller selv kun et enkelt ændringsforslag, der åbner en videre adgang for sammenlægning af ejendomme med en større indbyrdes afstand end de afstande som man i dag ved administrationen af landbrugsloven åbner adgang for. Vi stiller sammen med venstre nogle ændringsforslag, som fører lovgivningen tilbage til lovgivningen fra 1971. Vi har undladt at stille ændringsforslag til alle øvrige af landbrugsministeren foreslåede ændringer, idet vi da paragraf for paragraf måtte stille ændringsforslag. Vi tilkendegiver vort synspunkt ved at stemme imod lovforslaget som helhed og vil dermed fastslå, at vi ønsker den nuværende lovgivning bevaret.

Ved første behandling af landbrugsministerens forslag om ændring af landbrugslo-

[H. C. Toft.]

ven havde jeg mange kritiske bemærkninger til forslaget. Vi står nu i dag ved anden behandling over for meget vidtgående ændringsforslag stillet af et flertal, de radikale, SF og socialdemokratiet, til ministerens oprindelige lovforslag. Jeg vil navnlig hæfte mig ved de begrænsninger i mulighederne for at erhverve en landbrugsejendom, som der stilles forslag om. De tre partier stiller forslag om en bopælspligt som betingelse for, at man kan erhverve en landbrugsejendom. Dernæst stiller man krav om, at ejendomme over en vis størrelse kun kan erhverves, hvis erhververen tager landbrug som hovederhverv, hvilket efter forslaget indebærer, at man skal have mindst halvdelen af indtægten fra landbrugsejendommen, og tillige at man skal anvende halvdelen af sin arbejdskraft på ejendommen. For mindre ejendomme stiller man ikke det sidste krav, men dog kravet om bopælspligt.

Dette krav om bopælspligt vil medføre en enorm prisstigning på ejendomme i de større byers nærhed. Det afgørende for ejendommens pris bliver, hvor nær den ligger større befolkningscentre, hvor man kan komme fra hjemmet i en landbrugsejendom til arbejdspladsen inden for en rimelig tid.

Da landbrugsministeren fremsatte sit lovforslag i december, var hans motivering, at de af ham foreslåede ændringer ville holde priserne på landbrugsejendommene i ave. Men det er lykkedes ministeren alene ved at fremsætte forslaget om ændringer i landbrugsloven, hvorefter byfolk havde svært ved at erhverve landbrugsejendomme, at presse priserne i vejret. Alle de, der havde overvejet at købe, måtte jo ud på markedet for at erhverve ejendommen, inden ministerens forslag blev til lov. Det er tillige lykkedes ministeren varigt at sætte priserne op på de landbrugsejendomme, der har den bedste placering i nærheden af de større befolkningscentre. Det er altså lykkedes ministeren i forening med de radikale og SF at nå det modsatte af det, han tilstræbte.

Omvendt må jeg give ministeren ret i, at hans forslag vil holde priserne i ave på de ejendomme, der ligger langt fra befolkningscentre, altså i de tyndt befolkede egne og ikke mindst i vore øsamfund, hvor det ikke vil være muligt at skaffe tilstrækkeligt med købere, når der stilles krav om bopælspligt.

Mange ejere af mindre ejendomme vil i disse områder få svært ved at finde købere, og priserne vil presses nedad i en sådan grad, at mange næppe får nok til at købe et mindre hus i byen, når de på grund af alder må høre op med erhvervet og sælge landbruget. Det er en forskelsbehandling, som vi finder ganske urimelig og uanstændig.

Når ministeren ikke opnår andet end denne urimelighed og for mange ejendomme opnår det modsatte af det, han tilstræbte, nemlig dyrere ejendomme, så forstår jeg ikke, at ministeren har ladet sig lokke med på den galej af de to øvrige partier.

Kravet om hovederhverv som betingelse for, at man kan erhverve en landbrugsejendom, gælder alle ejendomme med en grundværdi i dag på over 35.000 kr. Det er et forslag, der kræver administrative omkostninger, så det forslår. Der skal holdes kontrol med, at indtægten fra landbruget overstiger anden indtægt, og det skal kontrolleres, om vedkommende nu også bruger halvdelen af sin arbejdstid på ejendommen. Jeg forstår simpelt hen ikke, hvordan det skal kunne kontrolleres. Den pågældende må formentlig føre arbejdstidssedler over, hvor han hver dag har tilbragt tiden: om morgenen på egen bedrift i 2 timer, derefter arbejde på anden virksomhed i 8 timer, og så må han nødvendigvis efter hjemkomsten arbejde 6 timer på egen bedrift, selv om der måske kun var brug for et par timers arbejde. Det er ganske ukontrollabelt; hvis man ikke opfylder kravet, kan man blive stillet over for myndighedernes påbud om at afstå ejendommen inden for en vis tid.

Kravet om, at halvdelen af indtægten skal stamme fra ejendommen, er lige så urimeligt. Selv om en ejer kan skabe sig et normalt udbytte af en ejendom, dvs. svarende til andres udbytte af tilsvarende ejendomme, må han ikke, selv om han har evner og energi dertil, på nogen måde yde en indsats, der kan give ham en større indtægt ved andet erhverv end det, landbruget giver ham, hvis han vil bevare ejendommen. Mon ikke det er første gang i dansk lovgivning, at man lægger en stopklods ind, der forbyder folk at arbejde mere og at tjene mere end en bestemt sum. Stopklodsen siger: du må ikke tjene mere i alt end det dobbelte af, hvad din landbrugsejendom giver, og du må ikke arbejde i længere tid i alt end det dob-

[H. C. Toft.]

belte af den arbejdstid, du bruger på din ejendom. Tusinder af danske landmænd har de sidste mange år tjent mere ved arbejde uden for deres bedrift, og tusinder af danske landmænd har haft en arbejdstid uden for deres ejendom, der langt overstiger den arbejdstid, de har haft på egen ejendom. Fremtidige ejere får altså ikke denne mulighed. Der bliver lagt en sort hånd på deres ejendom. Hvis de uden for landbruget tjener for meget eller arbejder for meget, så er det ud ad lemmen. Så må de afstå hus og hjem, eller de må ned i indtægt og nedsætte deres arbejdsindsats — en uhyrlighed i dansk lovgivning, som man næppe finder noget andet sted.

Alene disse bestemmelser er i alt fald nok til, at vi ikke kan medvirke til at fremme denne lovgivning, og når lejlighed gives, bør folketinget ændre disse famøse bestemmelser.

Selv om de ændringsforslag, som venstre har stillet, der angår adgangen til at erhverve landbrugsejendom, ikke stiller krav om, at halvdelen af arbejdstiden skal anvendes i bedriften, så må jeg også afvise venstres forslag. Det stiller jo også krav om, at halvdelen af indtægten skal erhverves af egen bedrift. Vi mener heller ikke, der bør stilles krav om en særlig uddannelse, for at man kan erhverve en landbrugsejendom. Bestemmelserne herom fandtes jo allerede i landbrugsministerens oprindelige forslag, og ved første behandling tog jeg afstand herfra.

Jeg har i dag i særlig grad beskæftiget mig med forslagens indskrænkninger i adgangen til at erhverve landbrugsejendomme, men ved første behandling afviste jeg også de øvrige ændringer, som landbrugsministerens forslag indebar. Jeg skal her kun gentage, at vi finder det helt forkert, at man på ny skal til at undersøge, om der er et tillægsjordsbehov, før man tillader sammenlægning af landbrugsejendomme — også for dem, der ligger under 100 ha-grænsen. Det kræver mere administration.

Vi fandt, at den frie sammenlægningsret, vi nåede til i enighed for 2 år siden, åbnede de muligheder, der var behov for, og at man derigennem var nået til, at vi fik sammenlægninger, der var fornuft i, og som bidrog til, at de fleste sammenlægninger medførte en fornuftig strukturrationalisering.

Det ændringsforslag, som det konservative folkeparti har stillet om, at den frie

sammenlægning op til 100 ha-grænsen kan finde sted mellem ejendomme, selv om der er en afstand mellem ejendommene på 4-5 km, ville åbne en videre adgang til, at landmænd kan erhverve ejendomme, og man vil ad denne vej lette jordkøb, idet man ved afståelse af bygningerne fra den ene ejendom bedre kan finansiere jorderhvervelsen.

Vi havde ønsket, at de landbrugslove, som vi nu har behandlet stykkevis — moderniseringsloven, loven om yngre landmænd og denne lov — havde været til behandling her i en sammenhæng, idet man da havde haft et samlet overblik over denne lovgivning. Det konservative folkeparti ønskede, at det lovforslag, hvorefter man kunne yde lån til jordkøb, var blevet behandlet sammen med det foreliggende lovforslag, idet vi ønskede, at nogle af de midler, som stilles til rådighed i det nævnte lovforslag, kunne stilles til rådighed også for de landmænd, der ikke falder ind under den moderniseringslov, som vi nylig har vedtaget her i folketinget, således at de, der blev skubbet ud, fordi de havde for store indtægter, fordi de havde præsteret en for stor effektivitet og derigennem havde skabt sig for stor en indtægt, også kunne komme i betragtning, således at vi kunne yde dem økonomisk støtte, når de ville modernisere deres produktionsbygninger.

Det konservative folkeparti har altså med sine synspunkter vedrørende disse lovforslag gerne villet støtte også den effektive landmand ud fra den betragtning, at i de kommende landbrug i Europa vil det blive de landbrug, der er de mest effektive, der kan klare sig bedst i konkurrencen også over for andre landes landbrugere, og derfor måtte det være vor opgave at bidrage til at skabe de mest effektive produktionsenheder.

Vor stillingtagen til landbrugslovforslag i denne folketingsssamling har været motiveret i ønsket om at medvirke hertil, fordi vi troede på, at dansk landbrug ville få en sådan stilling, at de ville blive de effektiveste også i det kommende Europa.

Søren Jensen (Hasseris): Hr. H. C. Toft tog sit udgangspunkt i den revision, vi foretog af landbrugsloven i 1971, en revision, der, som det blev sagt, afsluttedes med, at der var bred enighed bag landbrugsloven. Venstre havde gerne set den samme brede enighed bag landbrugsloven i dag.

[Søren Jensen (Hasseris).]

Vi har under udvalgsbehandlingen søgt at vurdere forslaget indhold og den virkning, vi skønner lovgivningen vil få i praksis, men vi må sige med det samme, at vi er kommet til et lidt andet resultat end det, flertallet er kommet til.

Ved første behandling af forslaget tilsagde vi en både interesseret og kritisk behandling af forslaget, og jeg lagde ikke skjul på, at vi ikke kunne acceptere forslaget i den fremsatte skikkelse. Jeg pegede på, at efter venstres opfattelse kan eller skal det ikke være lovgivningens opgave at fastlægge, hvilken størrelse eller driftsform den enkelte landmand skal vælge, men at afstikke retningslinjerne og rammerne, således at han vælger løsninger, der er både rationelle og også ud fra et samfundsmæssigt synspunkt ønskelige. Landbrugsministeren og flertallet i udvalget har desværre fastholdt en skærpelse af en lang række af landbrugslovens bestemmelser.

Venstre finder, at disse ændringer medfører en upåkrævet stramning af lovens bestemmelser. Det gælder bl. a. reglerne for ophævelse af landbrugspligten, som i ministerens forslag er skærpet derhen, at råstofudnyttelse og rekreativ udnyttelse ikke længere skal være anvendelser, som kan betinge en ophævelse af landbrugspligten. Vi mener, at disse forhold er tilstrækkelig reguleret igennem råstofloven og zoneloven, og kan derfor ikke medvirke til den skærpelse, som ministerens forslag indeholder. Derfor anbefaler vi at stemme for ændringsforslag nr. 2, stillet af et mindretal bestående af det konservative folkeparti og venstre. Vort ændringsforslag går ud på, at den foreslåede skærpelse udgår af ministerens forslag.

Ændringsforslag nr. 5, stillet af samme mindretal, vedrører landmandens ret til tilplantning af en del af sin ejendom. Vi kan ikke se nogen begrundelse for den skærpelse, ministeren har foreslået, og vort ændringsforslag går derfor ud på, at den nuværende lovs bestemmelser, som efter vor opfattelse har virket tilfredsstillende, opretholdes.

Ændringsforslag nr. 10, som er stillet af et flertal, vedrørende en stramning af samdriftsbestemmelserne kan venstre heller ikke stemme for. Det er vor opfattelse, at det er urimeligt at fastsætte en afstandsbestemmelse på 5 km. Vi finder, at dette

spørgsmål i praksis vil løse sig selv gennem den enkelte landmands overvejelse af, hvad der er mest hensigtsmæssigt. Der er jo ingen landmænd, som foretager samdrift, hvis ikke de skønner, det er fornuftigt bl. a. for at udnytte de store investeringer, de i dag må foretage i dyre maskiner. Hvis de samme bestemmelser skulle gælde for vore maskinstationer, så ville de fleste af dem ret hurtigt kunne lukke forretningen.

Venstre har derfor sammen med de konservative under ændringsforslag nr. 9 foreslået, at samdriftsbestemmelserne i landbrugslovens § 9 skal opretholdes uændret, bortset fra at tidsbegrænsningen for bortforpagtning og samdrift af hele landbrugsejendomme udvides fra 10 til 15 år. Det er endvidere venstres opfattelse, at der med henblik på at fremme den frivillige strukturtilpasning bør gives den enkelte landmand videst mulig adgang til sammenlægning og supplering af sit landbrug inden for de i loven fastsatte rammer. Det er venstres opfattelse, at man her bør tilgodese først og fremmest dem, der skal leve af deres landbrug.

Sigtet med denne lovgivning bør være at skabe så bæredygtige landbrug som muligt, så landmændene bedst muligt kan udnytte de store investeringer, et tidssvarende landbrug i dag kræver. Venstre kan derfor ikke tiltræde ministerens forslag om en stramning af de nugældende regler i lovens § 13, jfr. lovforslagets § 1, nr. 7, og ændringsforslag nr. 16.

Ændringsforslag nr. 1, 3, 4, 8, 12, 24, 25, 26 og 27, som er stillet af ministeren og tiltrådt af udvalget, har jeg ikke mange bemærkninger til. Ændringsforslagene drejer sig om forslagens titel, dato, straffebestemmelser og ødegårde og betegner i øvrigt en imødekommehed over for de synspunkter, venstre har fremført under udvalgsarbejdet, og vi kan følgelig derfor også tiltræde de nævnte ændringsforslag.

Derimod føler jeg trang til at gøre en del bemærkninger om ændringsforslag nr. 18 og 20, stillet af venstre, samt ændringsforslag nr. 17, 19, 21, 22 og 23, stillet af et flertal. Disse ændringsforslag vedrører bestemmelser for erhvervelse af landejendomme, og det er jo ikke mindst disse ting, som stærkest har optaget såvel offentligheden som arbejdet i udvalget.

[Søren Jensen (Hasseris).]

Det lange og grundige udvalgsarbejde er jo desværre endt med, at vi må erkende, at synspunkterne er så forskellige, at det ikke har været muligt at finde en koordination, som kunne samle den brede tilslutning, som jeg tror mange også uden for dette ting kunne have ønsket sig. Venstre havde helst set, at de problemer, som ikke-landmænds køb af landbrug har medført for de egentlige landmænd og i særdeleshed for de unge landmænd, var blevet løst gennem en forbedring af de finansielle vilkår for de yngre landmænd samt gennem en løsning af de skattemæssige problemer, som ofte er forbundet med ikke-landmænds køb og drift af landbrug. Desværre er det tilsyneladende ikke muligt at få ministeren eller flertallet med til en forbedring af lovgivningen for unge landmænds etablering, og tilmed har man på det seneste pålagt landbruget en særbeskatning, som man ikke kender i andre lande og erhverv. Det er en beskatning, som først og fremmest rammer landbougndommen. Dette har vakt en berettiget harme og protest fra landmændene over det ganske land, og vi forstår dem.

Venstre er imidlertid enig i, at der foreligger et problem i forbindelse med det stærkt stigende omfang af byboers køb af landbrug. Når byboerne i det sidste halve års tid står for køb af over 60 pct. af samtlige landbrug, så må alle erkende, at der er et problem.

Man må vel nok indskyde, at lige fra man begyndte at se ministerens forslag tone frem og så til i dag, er der vel også kommet ekstra skub i byboers køb. Det er forståeligt, at unge landmænd, som har tilbragt hele deres ungdom ved landbruget og har fået en landmandsuddannelse, og som selv skal skaffe kapital og dermed tage store kurstab for at få eget landbrug, føler sig klemte af denne udvikling. De fleste unge, som går til landbruget, gør det jo med forventninger om at få deres eget landbrug. Såfremt de unge landmænds muligheder for at få eget landbrug yderligere forringes, vil ungdommens interesse for at tage en landmandsuddannelse blive mindre og afvendingen på ny tage til. Vi kender eksempler nok på, at unge landmænd efter en endt praktisk-teoretisk landmandsuddannelse er søgt andre steder hen. I en årrække var det vel de øko-

nomiske konjunkturer inden for landbruget, der var hovedårsagen, men på det sidste er det nok ikke mindst skuffelse over den politik, som man har ført her i det danske folketing.

Sagen er jo den, at de unge landmænd ikke kan være med i konkurrencen om køb af landbrug sammen med de mere kapitalstærke, og de kan ej heller høste de samme skattemæssige fordele. Jeg forstår godt, at landbougndommen spørger: går vi og spiller tiden ved at uddanne os til landmænd, og er landbruget ved at være et lukket land for os, som har brugt vor ungdom til at få en landmandsuddannelse? På alle andre områder plejer man at lægge vægt på uddannelsen, og man undres over den ringe vægt, som flertallet i forbindelse med denne lovgivning tillægger landmandsuddannelsen og dens betydning for landbruget som erhverv også på længere sigt.

Derfor har venstre stillet ændringsforslag nr. 18 og 20, hvor vi i stedet for krav om bopælspligt stiller krav om, at erhververen enten opfylder visse krav om såvel praktisk som teoretisk landmandsuddannelse eller tager landbrug som hovederhverv. Ændringsforslagene tilsigter, at landmænd og unge med en landmandsuddannelse får en fortrinnsstilling ved erhvervelse af landbrugsejendomme og suppleringsjord. Venstres forslag lukker dermed ikke for nogen. Enhver, der vil tage landbrug som hovederhverv, kan efter venstres ændringsforslag etablere sig som landmand, men han må drive landbrug på lige vilkår med andre landmænd. Dermed er ingen stavnsbundet til landbrug. Såfremt vedkommende taber lysten til landbruget, står det ham lige så frit for at sælge, som det stod ham at købe.

Vedrørende arv og familieoverdragelse mener venstre, at der bør bevares fuld frihed til at overdrage landbrug også til ikke-landmænd.

Endvidere bør tilladelse gives, såfremt erhververen har en betydelig praktisk landmandsuddannelse, eller såfremt det drejer sig om mindre, ukurante ejendomme, som mange byboere jo har en særlig interesse i at købe — og hvorfor skulle de ikke have lov til at købe de brug, som landmænd i almindelighed ikke har interesse i?

Med vore ændringsforslag har vi søgt at tilgodese dem, der har lyst til at blive land-

[Søren Jensen (Hasseris).]

mænd, og dem, der skal leve af deres landbrug.

Venstre må derimod advare imod de af flertallet stillede betingelser for at erhverve adkomst til et landbrug. Vi ser nødvendig landbruget forvandlet til et lukket erhverv, hvortil man skal stavnsbindes gennem en bopælspligt, som man i øvrigt ikke kender i de øvrige EF-lande. I 1788 blev stavnsbåndet, der tvang bønderne til at blive og arbejde på det gods, hvor de var født, ophævet. I 1963 sagde den danske befolkning nej til bopælspligt. Det er min opfattelse, at en folkeafstemning i dag vil resultere i et nyt nej. Ikke desto mindre har man en følelse af, at nogle mere har tænkt på 1963 end på en løsning af de problemer, som ikke-landmænds køb har medført for de unge landmænd. Og det er de sidste, dette lovforslag først og fremmest drejer sig om.

Det hævdes, at uden bopælspligt vil mange danske landbrug blive købt af tyskere eller andre EF-borgere, bl. a. fordi der i EF påtænkes gennemført fri etableringsret. Venstre nærer ikke de samme bekymringer herfor, og vandringer mellem de nuværende fællesmarkedslande giver heller ikke anledning til at tro, at andre EF-landmænd skulle vise en særlig interesse for at erhverve danske landbrugsejendomme.

De nuværende tilstande kan, så vidt jeg har forstået — og jeg vil gerne spørge ministeren, om ikke det er rigtigt — opretholdes til 1978. Desuden vil Danmark være medbestemmende om de ændringer, der eventuelt skal foretages, og jeg vil gerne spørge: er det ikke rigtigt forstået, at vi også her er i stand til at nedlægge et veto? Det er vel ikke meningen, at vi her, lige så lidt som andre steder, uden videre skal affinde os med de forslag, som fremlægges i EF. Ved behandlingen af en anden landbrugslov blev det af en ordfører sagt: lad os dog vise vort eget ansigt og ikke bare lade os diktere. Det kan vel også gælde i dette spørgsmål. Jeg kan i øvrigt ikke se, hvorfor landmænd i de øvrige EF-lande skulle have en særlig interesse i at

købe danske landbrug med de høje omkostninger og den særbeskatning, som vi har her i landet.

Efter flertallets ændringsforslag bliver der nu bopælspligt for alle, som vil købe et landbrug. For de større gårde kræves som efter vort forslag, at man tager landbruget som hovederhverv, men man dropper åbenbart værdien af den landbrugsuddannelse, som efter megen møje og besvær er bygget op, og som er en væsentlig ting for dansk landbrugs fremtid. Ingen ung landmand vil kunne forstå den ringe betydning, man tillægger en god praktisk-teoretisk uddannelse. Man vil også have svært ved at forstå, at over halvdelen af samtlige landbrug frit kan erhverves med bopælspligt af ikke-landmænd.

Vi har jo i dag fået en henvendelse fra de samvirkende danske husmænd, som er af den opfattelse, at den grænse, man her har draget, nok er draget lige lovlig let. Jeg synes også nok, det er hårdt at se, at over halvdelen af samtlige danske landbrug skulle være uden landbrugsmæssig betydning. Det drejer sig i hvert fald inden for denne kategori om en stor part af de ejendomme, som de unge plejer at starte med, og som unge landmænd plejer at købe til suppleringsjord. Nu kan de unge landmænd komme til at købe deres suppleringsjord af byboere i stedet for som i dag, hvor de i praksis køber hele ejendommen og sælger bygningerne til byboerne. Det vil efter min opfattelse ikke gøre det lettere eller billigere for landmænd at få suppleringsjord.

Vi finder i det hele taget, at bopælspligten vil føre forskellige ting med sig, der er uheldige, og også, at områderne ude omkring de større byer vil blive noget i retning af et lukket land for de unge landmænd. Det vil i hvert fald ikke blive let for den unge landmand at være med i konkurrencen om at købe de mindre ejendomme omkring de større byer. Men det er åbenbart meningen, man vil lukke det område af for de unge landmænd. Efter venstres opfattelse er der fortsat brug for alle brugsstørrelser, ikke

[Søren Jønson (Hasseris).]

mindst i forbindelse med unge landmænds etablering og ikke mindst, hvis vi skal bevare selvejet i videst mulig udstrækning. Vi kan derfor ikke stemme for de af flertallet stillede ændringsforslag, hvor bopælspligten er det centrale og afgørende, i alt fald for nogle.

Der er nok sket enkelte ændringer i ministerens lovforslag siden første behandling, men samtidig er en række skærper af den nuværende lovgivning stadig med, og til dette kommer så nu bopælspligten. Venstre er af den opfattelse, at ministerens forslag vil give os en langt mere restriktiv lov og en langt større administration, uden at det løser det problem, alle parter har erkendt er opstået i forbindelse med ikke-landmænds køb af landbrug.

Derfor må jeg på venstres vegne anbefale at stemme imod de af flertallet stillede ændringsforslag og i stedet stemme for de ændringsforslag, der er stillet af mindretallet.

Svend Haugaard: Ved første behandling af lovforslaget sagde jeg, at vi fra radikal side var enige i, at der skulle lovindgreb til, men at vi var utilfredse med lovforslaget eller i hvert fald en del af dets bestemmelser. Nu er der sket betydelige ændringer i mellemtiden. Uddannelseskrauet er udgået. I stedet er det blevet en almindelig regel, at man for at erhverve landbrugsejendom skal tage bopæl på ejendommen, og hvis det drejer sig om lidt større ejendomme, skal der være tale om hovederhverv. Det tror vi er en væsentlig bedre løsning.

Det er aldrig rart med restriktioner, men hvis vi ikke laver nogen begrænsninger på disse områder, vil det gå sådan, at den aktivt udøvende landbruger bliver fortrængt fra selvejet til et bestyrer- eller forpagterforhold. Det ville efter min mening være synd for erhvervets udøvere og også i høj grad på længere sigt synd for samfundets økonomi. Dertil er under udvalgets arbejde kommet oplysninger frem, der viser, at der måske er udsigt til en hurtigere ændring af EFs bestemmelser om erhvervelse af landbrugsejendomme i andre EF-lande, end vi på forhånd var klar over. Selv om vi fra dansk side er dækket ind til 1978, er det det rette tidspunkt nu at sige sig imod alle eventueliteter.

Det radikale venstre er helt afgørende indstillet på at holde de løfter, vi har givet i denne forbindelse, og vi mener, at den nu foreslåede ordning er den bedste til at holde disse løfter. Kravet om fast bopæl vil efter vor mening sikre en begrænset efterspørgsel og dermed nedsættelse af prisen. Det vil endvidere sikre, at udenlandske spekulationsopkøb ikke kommer til at foregå, og for det tredje vil det efter vor mening være den nemmeste måde at administrere restriktioner på. Kommunen, der dog får skatten, skal nok følge med i, om bopælskravet opfyldes, så den side af sagen er vi ikke ængstelige for.

Kravet til hovederhverv må forstås sådan, at der, som hr. H. C. Toft rigtigt har forstået, er tale om mindst halvdelen af tid og indtægt. Når det gælder indtægten, skulle det ikke være så svært at kontrollere. Kommunen har selvangivelsen, og den vil nok være i stand til at bedømme, om tallet på den ene side eller på den anden side er det største. Endvidere vil det, hvor der er tale om sammenlægningssager, uanset om det er en del af en ejendom eller hele ejendommen, der skal lægges sammen til en anden ejendom, være noget lettere og enklere end før for administrationen, fordi nu har man på forhånd bestemte tidligere erhververe ude af billedet, fordi det er egentlige landbrugere, folk, der har det som hovederhverv, der har fortrinnsstilling. Jeg vil gerne understrege, at der selvfølgelig ikke er tale om tilbagevirkende kraft, så at bopælskravet stilles til tidligere erhververe. Men sådanne, som ikke opfylder kravet til hovederhverv, må finde sig i, at der sættes en stopper for fremtidig erhvervelse af suppleringsjord og flere ejendomme, medmindre der dispenseres herfra.

Venstre har stillet ændringsforslag, som vi finder meget forskellige fra det, vi hørte her ved første behandling. Interesserede kan jeg henvise til forhandlingen i folketinget under første behandling. Jeg skal undlade at bringe citater. Jeg tror nok, at man, for at blive i fagsproget, kan sige, at der her er tale om en kovending. Nu er der krav om hovederhverv for alle ejendomme, ikke bare de lidt større, men simpelt hen for alle, eller også skal der være teoretisk eller praktisk uddannelse, vel det man normalt forstår ved „det grønne bevis“. Jeg synes, det er en

[Svend Haugaard.]

meget stor stramning af det oprindelige regeringsforslag, der her er tale om, og det er meget restriktivt, så vidt jeg kan se. Jeg ser i visse venstreblade, at man nu påstår, at de radikales holdning er meget restriktiv. Jeg tror, de pågældende venstreblade skulle se lidt på venstres. Jeg tror ikke, de helt har forstået det. Der er der nemlig med hensyn til administration tale om, at simpelt hen alle, der ikke har hovederhverv i landbruget eller ikke har „det grønne bevis“, skal igennem hele dispensationsmøllen. Det giver administration, så det virkelig forslår. Det bør man vist gennemtænke, inden man påstår, at det, vi har tilsluttet os, skulle være vanskeligere at administrere.

Jeg er ked af, at vi ikke kan mødes, for stort set har vi det samme ønske om at begrænse efterspørgselen fra ikke-landbrugsmæssige interesser, med den virkning at prisstigningen dæmpes, sådan at generationsskiftet af aktivt udøvende landbrugere kan sikres.

Jeg tror, selv om jeg her er knap så sikker, at vi også har samme ønske med hensyn til at sikre mod udenlandske opkøb. Men det har under de forhandlinger, vi har ført, ikke vist sig slet så tydeligt.

Jeg synes, det forekommer selvmodsigende, at den, der har uddannelsen, kan nøjes med at have landbrug som bierhverv, mens den, der ikke har uddannelsen, skal tage det som hovederhverv. Jeg synes ikke, det er særlig logisk, for det er jo netop den godt uddannede, der i reglen vil søge det som hovederhverv. Derfor synes jeg, det er en lidt ejendommelig måde at sammenstille tingene på.

Desuden betyder det større administration som allerede nævnt. Det er efter min mening langt mere administrativt besværligt end det, vi andre har fundet frem til. Der kan måske lige være grund til at indskyde den bemærkning, at for de mindre kurante ejendomme, som hr. Søren Jensen (Hasseris) nævnte før, og som der nok er en del af, skal der i hvert enkelt tilfælde dispensation til. Hvis man ikke giver den dispensation, kan der nok være en og anden af disse ukurante ejendomme, som det kan være svært at få solgt overhovedet.

Jeg forstår, at det er bopælskravet, som er den egentlige anstødssten for venstre og

årsagen til, at vi ikke kunne enes. Men jeg forstår ikke rigtig, hvorfor det er anstødssten. Det kommer vel af, at når man nærmer sig det religiøse, skal man tro og ikke længere forstå. Det forholder sig sådan, at mindst 99 pct. af de heltidsbeskæftigede ved landbruget i forvejen bor på ejendommene. Dem vil det altså ikke komme til at genere. Endvidere har vi taget alle sædvanemæssige arvehensyn i denne sag. De, der køber landbrugsejendomme for at sikre sig de rekreative værdier, vil det heller ikke genere så forfærdelig meget. De ønsker som regel blot at bo ude i et rekreativt område, så de har ikke behov for større ejendomme. De har lov at forpagte arealet ud. De har i øvrigt også lov til at købe en mindre ejendom og inden 6 måneder få den udstykket til under 2 hektar. Så har de et passende rekreativt område, der er større end det, der gennemsnitlig ville kunne blive til hver, hvis vi delte det imellem os. Og hvorfor skal de egentlig have adgang til mere, når det kun gælder rekreative formål?

Det kan naturligvis diskuteres, om den grænse, der er sat — det står ikke i lovforslaget, men i bemærkningerne, at man mener, der skal være en grænse på 35.000 kr. i grundskyld for kravet om hovederhverv — netop er den rigtige. Der har foresvævet os noget om, at det skulle være sådan, at ejendomme, som var store nok til heltidsbeskæftigelse, skulle være for den egentlige landmand, den, der har det som hovederhverv, medens man derimod ville have lidt lempeligere forhold for de mindre ejendomme, som ikke er store nok til heltidsbeskæftigelse. Vi er parat til at diskutere, om det er den rette størrelse, vi har valgt, og jeg tror også, ministeren er parat til det, hvis det i fremtiden skulle vise sig, at vi ikke har ramt rigtigt.

Jeg ser af skrivelsen fra De samvirkende danske Husmandsforeninger, at de foreslår et lavere tal. Men jeg tror i øvrigt, at hr. Søren Jensen (Hasseris) har misforstået skrivelsen; han skulle læse den én gang til. Så vidt jeg kan se, er det punkt for punkt et ønske om en stramning af reglerne og ikke om det modsatte. Prøv at læse den én gang til, og lad os så fortsætte diskussionen om den.

At der er stor forskel fra sted til sted, må vi indrømme. Det vil være svært at behandle alle forhold ens, og derfor er det na-

[Svend Haugaard.]

turligvis nødvendigt med dispensationsmuligheder, ikke mindst da for visse ø-områder. Jeg vil gerne bede ministeren bekræfte, at han er indstillet på at tage en fornuftig vurdering, således at hvor der virkelig er baggrund for dispensation, vil den blive benyttet.

Venstre påstår i betænkningen, at flertallets forslag vil fremkalde prisstigninger, så unge landmænd ikke vil have mulighed for at købe ejendomme i nærheden af byerne. Sådan har det jo netop været hidtil. Nu er der ikke så forfærdelig mange ejendomme i nærheden af byerne med under 35.000 kr. i grundskyld eller på under 5 hektar, men ejendomme over den størrelse i nærheden af byerne vil have en chance for at falde i pris, fordi det nu kun er folk med hovederhverv i landbruget, der har en chance for at erhverve dem. I hvert tilfælde skyldes de protester, nogle af os hidtil har fået, ængstelse for, at det nu bliver svært at sælge ejendommene til en fornuftig stor pris.

De konservative har tilsluttet sig nogle af venstres mindst restriktive ændringsforslag, og så har de stillet et ændringsforslag om, at der skal være 4-5 km.s sammenlægningsgrænse, hvor der ikke er stærkt trafikerede veje imellem. Nu blev stavnsbåndet nævnt før, og jeg kunne så nævne landboreformen. Jeg synes, at vi dermed vil få en lige så stærk spredning af jorden som før landboreformen.

Det er vist unødvendigt at kommentere det øvrige. Hr. H. C. Toft sagde, at man gerne fra konservativ side ville støtte de mest effektive landmænd. Jeg må af hr. H. C. Tofts stilling til ændringsforslagene i øvrigt forstå dette sådan, at han med de effektive mener de mest kapitalstærke. Ellers forstår jeg ikke sammenhængen i det.

Jeg er tilfreds med landbrugsministerens svar om, at der intet vil være til hinder for en nedtrapning så lidt som naturligvis for en optrapning til de 100 hektar som hidtil. En sådan nedtrapning kan der være mange grunde til, ikke mindst aldershensyn. Jeg er også tilfreds med muligheden — som alle i øvrigt er gået ind for — for, at man kan kræve stærkt forfaldne bygninger istandsat, helst af hensyn til landsbyens tarv, og, hvor det ikke sker, kræve fjernelse af ruinerne.

Som helhed må jeg mene, at lovforslagets

hovedvirkning, når flertallets ændringsforslag vedtages, for det første vil blive en stærkt dæmpet prisstigning, især for ejendomme, der egner sig til heltidsbeskæftigelse, og for det andet en mere rationel drift, som samfundsøkonomisk er overordentlig værdifuld. For det tredje tages der passende rekreative hensyn, for det fjerde vil der blive flere befolkede ejendomme, hvilket af hensyn til landsbyens tarv også er værd at tage med, ligesom det, at skatten falder ude i landkommunen, er værd at tage med. Endelig for det femte tror jeg, at loven vil være en god sikring mod udenlandske spekulationsopkøb. Herunder vil jeg pege på værdien af, at der fastsættes en 15 km.s grænse for sameje, samdrift og forpagtning. Derved vil vi sikre, at fjernforpagtning undgås, og det er et af de løfter, vi gav før den 2. oktober, som vi hermed følger op.

Der mangler noget i lovforslaget, det erkender vi. Der mangler en begrænsning af fradragsretten i byindtægt af landbrugsunderskud, men det er et skattespørgsmål, og det må vi altså ordne et andet sted end her.

Jeg vil til sidst anbefale, at man stemmer for flertallets ændringsforslag, men jeg skylder også at sige, at der er et mindretal i den radikale gruppe, som ikke følger flertalsindstillingen.

Frandsen: Ved første behandling af det lovforslag, vi nu har til anden behandling, gav jeg udtryk for, at socialistisk folkeparti var enig i hovedintentionen med forslaget. Vi mente blot, at der var en del ting, som måske mere hensigtsmæssigt kunne løses på en anden måde, og at der måske var andre ting i lovgivningen, der skulle ændres.

Det, vi i dag har til anden behandling, opfylder i hovedtrækkene det, vi kunne ønske. Vi er tilfredse, fordi vi netop får hovedsigtet igennem på en hensigtsmæssig måde, mener vi, sådan at det både bliver let og hensigtsmæssigt at administrere.

For os har det hele tiden været afgørende, at de egentlige landbrug bliver forbeholdt landmændene, så vi undgår, at de egentlige landmænd bliver udkonkurreret af byboer eller halvlandmænd, der har langt bedre kapitalmuligheder bag sig. Det var det ene ønske, vi havde.

Det andet var at sikre, at det landsbysamfundsbillede, som vi kender, hvor der

[Frandsen.]

ligger ejendomme af forskellig størrelse, stort set bevares, sådan at man undgår begrebet ødegårde i for høj grad. Derfor var det nødvendigt at erkende, at det ikke er muligt at opretholde landbrug på alle ejendomme, fordi de ikke har en tilstrækkelig størrelse. Det er nødvendigt at tillade andre end ikke-landmænd at overtage disse brug. Det vil dreje sig om de mindre kurante brug, om ejendomme af så ringe størrelse, at de ikke kan drives i dag som egentlige landbrug. De har engang har været egnede som landbrug, men vi må erkende, at de ikke er det i dag.

Endelig, kunne vi sige, at der var en tredje kategori, en mellemgruppe, hvor det måske var vanskeligt at fastslå, at det var egentlige landbrug, og dér kunne der så være diskussion om, hvem der skulle have adgang til at eje disse brug.

Det var det, vi kendte, da lovforslaget blev fremsat. Der er så sket noget siden, idet vi i landbrugsudvalget fik et notat, som drejede sig om den frie etableringsret. Under diskussionen om vor indtræden i fællesmarkedet troede vi, det var noget, der lå langt ude. Ja, vi havde næsten fået indtryk af, at der var garanti for, at der ikke ville ske noget på dette område, og at Danmark ville modsætte sig fri etableringsret inden for landbruget. Det viser sig nu, at nogle af de mennesker og partier, som stærkt havde forsikret, at den frie etableringsret ikke blev gennemført, nu er mere eller mindre indstillet på, at der kan komme en ændring, og at denne ændring måske kan komme før 1978.

Derfor måtte man tage op til diskussion, hvordan vi sikrer dansk landbrug mod udenlandske opkøb, og derfor var det meget rimeligt at diskutere spørgsmålet bopælspligten. Det er meget muligt, at det ikke bliver i første omgang, den frie etableringsret bliver indført, men når så diskussionen senere bliver rejst, vil socialistisk folkeparti i hvert fald ikke acceptere fri etableringsret for landbrugere inden for EF, medmindre vi har sikring på anden vis. Det vil så vise sig til den tid, om bl. a. denne lovgivning sikrer os fuldt ud. Det tror jeg den nogenlunde gør. Ellers må vi tage det op senere.

Det, der var vor målsætning, var at sikre landbruget mod et privat forpagtningsystem, uanset om det var danske byland-

mænd, der blev ejere, eller der var tale om andre EF-borgere. Vi vil sikre mod, at stærke kapitalinteresser, som ikke har en direkte landbrugsinteresse, køber disse brug op. Vi har i udvalget diskuteret forskellige veje til at nå det mål, f. eks. uddannelsespligt, hovederhvervskrav, bopælspligt og skattefordelen ved at erhverve landbrugsejendomme. Forskellige metoder kunne opfylde forskellige formål. Bl. a. kunne uddannelse og hovederhverv virke som en hindring for byboere, mens bopælspligten ville være effektiv over for andre EF-borgere.

For os har det været afgørende, hvordan vi kunne nå frem til en metode, som nogenlunde kunne opfylde vores mål. Vi har ikke i det udvalgsarbejde, som er foregået, været religiøse eller fanatiske med hensyn til, at det netop skulle være den ene eller den anden metode, så når der ikke, som hr. Søren Jensen (Hasseris) var inde på, er kommet et bredt forlig, kan det ikke være socialistisk folkepartis skyld. Vi var villige til at finde en løsning, som kunne have samlet de fire partier. Vi må nok erkende, at det konservative folkeparti med sit syn ligger så langt fra de andre partier, at det var umuligt at øjne et helt bredt forlig, men det var i hvert tilfælde nok muligt at have fået et firkantet forlig.

Vi må nok erkende, at det er nogle begivenheder helt tilbage i 1963, som stadig væk ligger og ulmer, og det er selvfølgelig beklageligt, hvis den saglige løsning af den grund ikke er fundet. Men jeg mener, at det, vi er nået frem til, afgjort er hensigtsmæssigt og nogenlunde opfylder de tilsigtede formål, selv om ikke alle partier har kunnet tilslutte sig.

Jeg mener, at den kritik, som rettes mod bopælspligten, er forkert. Det er meningsløst at rette en så voldsom kritik mod bopælspligten og drage sammenligning med noget, vi kan kalde stavnsbånd. For det første bor de egentlige landmænd nu engang på deres landbrug. Vi har tidligere diskuteret det spørgsmål og hele tiden hørt, at sådan noget som 99 pct. af landmændene bor på deres eget brug. Derfor kan det ikke være den gruppe, der rammes.

Hvad dernæst angår byboere, der køber landejendom, må det være oplagt, at vi alle har interesse i, at de bor på ejendommene. Hvorfor skulle en bybo ellers købe et mindre

[Frandsen.]

landbrug, hvis ikke det var for at bo på det? Det samme må gælde udenlandske borgere. Hvis de ikke ønsker at bo på ejendommene, kan det ikke være i samfundets interesse, at de får disse ejendomme, for så må der være tale om spekulationsinteresse eller en anden form for udnyttelse, som vi ikke kan være interesseret i.

Det, som har været hovedspørgsmålet, har altså været erhvervelse af landbrug, og dér er flertallet nået frem til, at hovederhvervskravet og bopælskravet må gælde for de egentlige landbrug, og da langt de fleste landmænd simpelt hen bor på deres brug, må det være rimeligt at indføre bopælskrav dér.

Hvad angår de mindre brug, har vi altså åbnet adgang for, at andre end landmænd må erhverve dem. Det hænger sammen med, at der ikke er aftagere til de mindre brug. Men også her er det selvfølgelig nødvendigt at indføre bopælspligt, for det må netop være det, disse mennesker har interesse i.

Endelig har det været helt afgørende at have bopælspligt, hvis vi senere kommer ud i den situation, at man indfører fri etableringsret for landbrug inden for EF. Derfor kan vi ikke tilslutte os de ændringsforslag, som er stillet af venstre om erhvervelse af landbrugsejendomme. Vi mener, at flertallets ændringsforslag er langt mere hensigtsmæssige og langt mere effektive, når det gælder om at beskytte landbruget.

Det samme må jeg også sige om de andre ændringsforslag, som er stillet af venstre eller venstre og konservative, og som stort set kan siges at gå ud på at begrænse det indgreb, der trods alt er tale om over for landbruget. Vi mener, indgrebet er nødvendigt for at sikre landbruget.

Videre vil jeg lige komme ind på det, som hr. Søren Jensen (Hasseris) var inde på, nemlig at det havde været ønskeligt med et mere bredt samarbejde. Jeg vil igen sige, at fra socialistisk folkeparti har der ikke været ønsker om at presse nogen ud. I diskussionen i andre henseender i øjeblikket er der meget om, at man ligesom presser forskellige partier ud og etablerer et samarbejde mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti. Her kan jeg i hvert fald sige, at det

aldrig har været et ønske fra socialistisk folkeparti at undgå, at f. eks. venstre var med i forhandlingerne og kom med i det endelige resultat. Tværtimod.

Der er et problem, som vi i forbindelse med denne lovgivning ikke har løst, netop fordi det ligger delvis uden for den egentlige landbrugslovgivning. Det er spørgsmålet om skattefordelene for de byboere, som i øjeblikket har en landbrugsejendom eller fremover erhverver mindre landbrugsejendomme. Vi må kraftigt henstille til regeringen snarest muligt at tage det op, sådan at man undgår det ret urimelige, som ligger i, at man kan fradrage underskud på landbrugsejendomme i anden indkomst. Vi har fået en henvendelse fra Husmandsforeningerne, som viser, at der også udover dette er forskelsbehandling mellem de små og de store brug. Denne forskelsbehandling bør også væk.

Til allersidst vil jeg sige, at vi mener, at hovedformålet for os, nemlig at undgå et privat forpagtningssystem, enten det er udenlandske eller danske ejere, der er tale om, opnår vi. Vi bevarer landsbysamfundets nuværende struktur med de mange små brug rundt omkring og bopæl de forskellige steder. Vi sikrer, at prisstigningerne på jord på en lang række områder vil standse, og vi sikrer, at jorden bliver forbeholdt danske landmænd. Det mener vi afgjort også er en nødvendighed.

Det kan måske lyde underligt, at når man taler om at sikre landbruget, er det socialdemokratiet, det radikale venstre og SF, som gennemfører lovgivningen, og at det ikke er lykkedes at få venstre med. Det beklager vi, men det var altså ikke muligt.

Til slut vil jeg anbefale de af flertallet stillede ændringsforslag, mens jeg ikke kan gå ind for de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Lowzow: Vi er i øjeblikket ved at behandle en lovgivning for landbruget, som vi kommer til at fortryde meget.

Vi havde for få år siden, i midten af 1960'erne, et undersøgelsesudvalg siddende for at undersøge, hvordan man foretog indgreb over for bylandmænd. Nu står vi med erfaringen for, hvad der skete dengang. Der skete det, at konjunkturerne ændrede sig,

[Lewzow.]

og inden udvalget var færdigt med at arbejde, var der overhovedet ingen interesse for, hvad dette udvalg havde lavet.

Nu er der på grund af forkert politik inden for andre områder og på grund af en forkert administration af skatteområder, som involverer landbruget, sket det, at priserne er presset højt op, og samtidig er der på grund af tilslutningen til EF og hvad deraf følger opstået en optimisme, som er ved at puste ballonen lidt meget op. Straks farer man til at lave en lovgivning, som i det hele sætter os tilbage til, hvor vi stod i slutningen af 1950'erne og 1960'erne, før vi gik ind i den liberalisering og modernisering af landbruget, som gjorde, at dansk landbrug trods lavkonjunktur kunne arbejde sig igennem 1960'erne og stod klar til at gå ind i EF uden at have tabt sit produktionsapparat og uden at have fået en for resten af samfundet overvældende støtte, blot en støtte, der lige kunne holde det i live, sådan at det stod moderniseret, forbedret, aktivt til at gå ind i EF som et af de mest effektive landbrug, der nu er i EF.

Man vil nu presse en skabelon ned over dette erhverv, som kun kan genere det. Der kan laves megen anden lovgivning for at hjælpe landbruget, men ikke denne. Dansk landbrug kan kun være interesseret i at få liberale forhold, forhold, der er ens med andre erhvervs, således at det kan tilpasse sig samfundet og ikke i den sidste ende bliver en belastning og en udgift for samfundet.

At så loven ydermere er så kompliceret, at den vil være næsten umulig at administrere, har det konservative folkepartis ordfører glimrende illustreret med nogle meget praktiske eksempler. Jeg vil blot lige tilføje ét, som jeg godt vil have landbrugsministerens kommentar til.

Efter dette lovforslags eventuelle vedtagelse vil det være sådan, at enhver, der har købt et landbrug, har bopælspligt og indkomstpigt — lad os kalde det sådan — på landbruget. Når denne fuldtidslandmand har drevet landbruget 10, 15, 20 år og derefter vil forpagte det ud, fordi han vil trække sig lidt tilbage, men ikke lader sin søn overtage det, for så kan han jo lade det gå i arv, indebærer denne lov i hvert tilfælde efter min mening — og jeg vil meget gerne modsiges — at ethvert forpagtningsforhold

skal til dispensation hos landbrugsministeren.

Jeg synes, det viser, at min opfattelse ikke er helt forkert, når hr. Frandsen fremdrog, at man med denne lov forhindrer almindelige private forpagtningsforhold. Jeg tror, der er mange unge landmænd, der vil se meget mærkeligt på dem, der tror, de hjælper landbruget ved at forhindre de unge i at starte med et forpagtningsforhold. Det er jo kun dem, der allerede er forpagtere, som endnu er fritaget for den nye lovs paragraffer.

Hvis man bliver ved med at søge efter praktiske eksempler, vil man finde det ene eksempel efter det andet på, at denne lov bliver umulig at arbejde med, og derfor burde den trækkes tilbage.

Nordqvist: Jeg skal fremsætte nogle bemærkninger til §§ 16 og 17 og i tilknytning hertil § 18, som de nu lyder i flertallets formulering. Jeg ved ikke, om den nu formulerede bestemmelse er bedre end den oprindelige. Jeg kan i hvert fald sige, at jeg under alle omstændigheder havde stemt imod de formuleringer, der nu foreligger. Jeg er også imod den formulering, som venstre har givet af disse paragraffer. Der foreligger her efter min opfattelse et indgreb i den frie ret til udøvelse af et lovligt erhverv, som jeg ikke kan tiltræde. Det er sagt i debatten, at nu skaber vi et åbent og et selvhjulpent dansk landbrug. Jeg må indrømme, at jeg har den helt modsatte opfattelse: at vi skaber et lukket og statsstøttet dansk landbrug.

Det har flere gange i debatten i dag været fremført, at det var nødvendigt på denne måde at støtte det danske landbrug. Jeg vil godt gøre opmærksom på, at alle andre erhverv i dette land må tage de vilkår, som kommer til os udefra. En dansk blikkenslager må finde sig i, at et italiensk eller et tysk blikkenslagerfirma nedsætter sig i Danmark og konkurrerer på pris og kvalitet. Ingen hjælper ham i den anledning.

Jeg er alvorligt bange for, at lovforslaget yderligere vil uddybe det skel, man af og til har mærket mellem land og by. Jeg vil tillade mig at stille det spørgsmål: til fordel for hvem er det egentlig, man fremsætter dette lovforslag? Jeg må gå ud fra, at det er til fordel for dem, der endnu ikke har erhvervet en ejendom. Men skal der tillægges

[Nordqvist.]

disse eventuelle købere en fordel, må det jo være en fordel på andres bekostning, og det vil altså i dette tilfælde sige dem der har en ejendom. Her mener jeg at virkningerne af lovforslaget bliver yderst tilfældige.

Jeg har den opfattelse, at mange med små landbrug i dag i allerhøjeste grad kommer til at føle det på deres krop, hvis vi gennemfører dette lovforslag. Vi vil forvride prisudviklingen inden for hele landbrugssektoren. Nu har man i bemærkningerne anført, at man vil sætte en grænse på 35.000 kr.s grundværdi. Det vil i mine øjne medføre, at hvis man ikke når de 35.000 kr., vil disse ejendomme ganske automatisk rent prismæssigt få et smæk opad. På den anden side vil de ejendomme, som er vurderet over 35.000 kr., men i og for sig ikke er af en sådan størrelse, at en ung landmand i dag vil have med dem at gøre, få en alvorlig drejning nedad. Vi kan bare tænke os en ejendom nær en stor by. Den er vurderet til 37.000 kr. i grundværdi, men der findes alligevel en beboelse, der er acceptabel. Da denne ejendom skal bebos af en landmand eller en, der tager landbrug som hovederhverv, vil jeg holde på, at den bliver aldeles usælgelig.

Det fremgår af lovforslaget, at den mand, der køber ejendommen, skal tilbringe mere end halvdelen af sin tid på sit landbrug, og at han skal erhverve mere end halvdelen af sin indtægt ved landbruget. Jeg gad se, hvorledes unge landmænd vil klare disse mindre ejendomme og i øvrigt nøjes med det udkomme, de kan give. Det har jo været ganske almindeligt i mange år, at mange unge landmænd starter med en lille ejendom og supplerer deres indtægter med arbejde ved siden af. Det skal man fremover være meget forsigtig med. Det betød selvfølgelig, at den dag man havde pengene til en lidt større ejendom, købte man den. Det kan blive vanskeligt nu, for man skal nøje overveje, hvilket arbejde man kan tage ved siden af, når man har dette landbrug. Det er klart, at den dag han solgte sin lille ejendom, fik han en gevinst, som han til dels investerede i den mellemstore ejendom. Hvis han så var sparsommelig og flittig og dygtig, lykkedes det ham måske en anden dag at få en helt stor ejendom, bl. a. i kraft

af den naturlige markedsmekanisme for omsætningen af fast ejendom ude på landet.

Jeg er meget modstander af den stivhed, som dette lovforslag vil give i hele landbrugsstrukturen. Jeg stiller da det spørgsmål, om ikke vedtagelsen af dette lovforslag betyder, at den vurdering af fast ejendom, vi netop er i gang med og mange steder har overstået, skal gøres om. Jeg tror rent faktisk, at man må ændre sin opfattelse af, hvad handelsværdien af en landejendom er, efter vedtagelsen af dette lovforslag. Man kan ikke se bort fra, at de helt store ejendomme, hvor en køberkreds på 10 måske bliver nedsat til 1, ganske givet får et væsentligt smæk nedad rent handelsmæssigt. Jeg er alvorligt bange for, at man med dette lovforslag fastholder en struktur, som peger tilbage i tiden og i øvrigt ikke passer på markedsf forholdene i dag.

Jeg hører til dem, der mener, at EF ikke overlever de landbrugsordninger, man har nu. Hvis det skal være mere end 5 år, før man finder frem til frihandel inden for landbrugssektoren, er jeg alvorligt bange for, at hele fællesmarkedet bryder sammen. Det er uden videre klart, at man ikke gennem alt for mange år kan byde forbrugerne, at de skal betale 15 kr. for et kilo smør, samtidig med at man sender i titusindvis af tons smør til Sovjetunionen til 2 kr. pr. kg. Der må ganske enkelt inden for fællesmarkedet ske en tilpasning, som der er sket det inden for industri og andre erhverv. Det tror jeg dette lovforslag modvirker.

Ikke mindst er jeg modstander af lovforslaget, fordi det betyder i min vurdering en omsiggribende administration. Det skyldes for det første, at lovforslaget er uklart formuleret, og dernæst at ministeren, så vidt jeg husker efter § 18, har adgang til at dispensere. Jeg føler mig overbevist om, at virkeligheden, som jo er meget mere kompliceret, end vi undertiden forestiller os herinde, i allerhøjeste grad nødvendiggør, at ministeren benytter sig af denne dispensationsadgang.

Man opererer i lovforslaget med noget, man kalder hovederhverv. Det definerer man ikke i lovforslaget, men der står i bemærkningerne, at det er halvdelen af éns arbejdstid og halvdelen af éns indkomst. Så vil jeg spørge: hvad nu, hvis dette skifter? Man

[Nordqvist.]

køber i god tro en ejendom; man agter at tilbringe halvdelen af sin arbejdstid på ejendommen, og halvdelen af indtægten erhverver man andetsteds. Men man kan jo være så uheldig, at det arbejde, man har ved siden af, lige pludselig giver mere end halvdelen af éns indtægt. Skal man så straks afhænde denne ejendom eller hvad?

Det kan være endnu værre. Tænk, hvis man er så forbandet uheldig, at man arver et eller andet beløb eller vinder det i lotteriet — det er blevet så moderne — og det kan give et renteafkast, som man muligvis investerer i et selskab. Er det indkomst, eller er det ikke indkomst?

De krav, man stiller, vil i mange tilfælde ganske enkelt kunne opfyldes af den kvindelige part af et ægtepar, som i mange tilfælde ikke har nogen kontant indtægt. Hun vil let kunne opfylde et krav om at være mindst halvdelen af sin tid på det landbrug, man erhverver. Jeg stiller det spørgsmål: hvad skal den panthaver gøre, der erhverver en sådan ejendom ved tvangsauktion? Skal han straks afhænde den, eller kan han beholde den? Jeg mener i øvrigt, at bestemmelserne i allerhøjeste grad skaber usikkerhed om hele långivningen til dansk landbrug.

Jeg mener også, at den vide adgang efter lovforslaget til erhvervelse af landbrugsejendom ved arv modvirker den nødvendige effektivisering af dansk landbrug. Jeg tror, det er vigtigere, at man har interesse for et landbrug, end at man er i familie med en, der har en landbrugsejendom.

Man har i dag berørt det rent skattemæssige spørgsmål. Jeg tror, to af ordførerne, har været inde på det problem, men jeg skal spare mine bemærkninger om det, til det ligger konkret på bordet. Jeg går ud fra, at de ordførere, der har berørt det og vil rejse det, ved samme lejlighed tager op det rimelige i, at man erhverver et sommerhus, hvorved man i kraft af et større underskud kan nedbringe sin indtægt — og det gælder

for øvrigt også ganske almindelige parcelhuse og andet.

Enhvert indgreb af denne natur fra det offentlige vil i mine øjne opsamle skjulte reserver, reserver, der kommer frem den dag, man er nødt til at ændre den lovgivning, vi nu er i færd med at gennemføre. Og jeg føler mig overbevist om, at vi er nødt til at ændre denne lov den dag, EF ændrer signaler og erkender, at man ikke kan fortsætte med de landbrugsordninger, man har.

Jeg kan af de anførte grunde ikke medvirke til dette lovforslag.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen):

Jeg skal fatte mig nogenlunde i korthed idet ordførerne for socialdemokratiet, det radikale venstre og SF har været inde på næsten alle tænkelige problemer i denne forbindelse. De udtalelser, der er kommet fra de nævnte ordførere, kan jeg tilslutte mig. Jeg vil gerne supplere dem lidt. Jeg tror bl. a. hr. Svend Haugaard var inde på problemet om mindre kurante ejendomme og specielt nævnedes problemerne på de små øer. Jeg vil sige, at vi er indstillet på, at dér skal dispensationsreglen bruges fornuftigt. Det vil sige, at den skal ikke bruges til at bremse fuldstændigt.

Man har diskuteret grænsen for grundværdi, og derom står der i bemærkningerne, at den er fastsat til 35.000 kr. Det må man holde sig til, indtil man eventuelt ad åre har samlet sig erfaring, der måske kan betinge en ændring.

Hr. Lowzow var inde på, at det var en lovgivning, vi ville fortryde. Han sagde, at det var en skabelon, der blev presset ned over landbruget. Dér vil jeg gerne have lov til at fremhæve, at der sker ingen ændringer for landmænd i forhold til den hidtidige lovgivning, bortset fra en samdriftsbestemmelse om 15 km. Jeg forstod ikke helt hr. Lowzows spørgsmål angående forpagtning, idet jeg jo har stillet et ændringsforslag om at sætte det op for hele ejendommen fra 10 til 15 år. Jeg tror ikke, der kan blive nogen

[Landbrugsministeren.]

problemer med de eksempler, hr. Lowzow nævnde i den forbindelse.

Hr. Nordqvist var imod lovforslaget. Det har jeg ikke yderligere bemærkninger til. Jeg går ud fra, at jeg er dækket ind af det, bl. a. den radikale ordfører sagde. Men når hr. Nordqvist samtidig nævner, at han er imod EFs landbrugsordninger, vil jeg gerne sige, at jeg støtter dem, så vi er altså også uenige på det punkt. Jeg erkender, at der kan være visse ting, der skal ændres hen ad vejen i disse ordninger, og det var da bl. a., derfor jeg stemte ja ved folkeafstemningen til EF. Derfor tror jeg, vi skal fastholde dem. Jeg mener, de er rigtige set ud fra vort synspunkt.

Så spurgte hr. Nordqvist, hvordan det med hovederhvervet skulle forstås, hvis indkomsten svingede op og ned. Jeg forstod det sådan, at det var omkring de 50 pct. Der blev sagt, at der kunne være uheld til stede. Vi erkender fuldt ud, at der kan være uheld, men man må vel nok sige, at hvis man bliver ved med at være uheldig f. eks. 5 år i træk, begynder man nok at tvivle på, om ikke tiden er kommet, da man burde fritage manden for at være uheldig længere.

Jeg vil sige, at efter hidtidig praksis er renteaftakst ikke regnet som en indtægt.

Til hr. H. C. Toft vil jeg gerne sige, at de konservatives modstand imod lovforslaget kan jeg kun tage til efterretning. Hr. H. C. Tofts bemærkninger tyder på, at de konservative ikke er indstillet på at gøre det lettere for landboudommen i fremtiden at erhverve bæredygtige bedrifter. Loven vil netop medvirke til, at det kan lade sig gøre, gennem en begrænsning i stigningstakten i priserne på landbrugsjord, og det vil efter min mening afgjort være til fordel for unge landmænd — i øvrigt til fordel for alle, der ønsker at leve af at drive landbrug.

Hr. H. C. Toft sagde, at der var sket vidtgående ændringer fra det oprindelige forslag. Jeg vil gerne minde om, at jeg har aldrig lagt skjul på, at for de byboere, der vil flytte ud på en ejendom og have landbrug som hovederhverv, simpelt hen stige af racet inde i byen, var der en klar dispensationsbestemmelse, og det er denne klare dispensationsbestemmelse, der er blevet flyttet over i lovforslaget. Jeg kan ikke se, der er så kolossalt stor forskel på det.

Hr. Søren Jensen (Hasseris) kom med mange betragtninger, og jeg vil gerne anerkende hr. Søren Jensen (Hasseris)s fremskridt siden første behandling. Jeg skal heller ikke trætte tingets medlemmer med at citere fra første behandling, men jeg vil gerne minde om, at en bopælspligt er en naturlig ting for en landmand, og det er også en naturlig ting for en landmand at have landbrug som hovederhverv.

Med hensyn til arv, som jeg tror bl. a. hr. Søren Jensen (Hasseris) har været inde på, vil jeg gerne sige, at her sker der ingen ændring i forhold til den hidtidige lovgivning. Kun skal modtageren ved overdragelse i levende live være over 20 år. Ellers er der ingen ændringer på det område.

Hr. Søren Jensen (Hasseris) ville gerne have bekræftet, om vi kunne vente til 1978 med at gå ind for en eventuel friere etablering inden for EF. Jeg skal gerne bekræfte, at vi har denne dispensationsfrist til 1. januar 1978.

Hr. Søren Jensen (Hasseris) spurgte også, om man ikke, når det kommer op, kunne stemme imod. Jo, jeg føler, at vi har den mulighed, men må jeg så tilføje: det behøver jo ikke at blive ved med at være en vane for os at være 5 eller 10 år bagefter med at lovgive.

Jeg havde gerne set, at venstre også var kommet med i dette forlig, og jeg havde gerne set, at de konservative også var kommet med. Men jeg har følt, at de konservative tog kraftig afstand, hvorimod jeg nok må sige, at hvis vi tager venstres skitse til ændringsforslag og det her foreliggende, var vi så nær ved hinanden, at jeg må udtrykke en lille smule forundring over, at vi ikke kunne finde frem til, at der var 4 partier om at gennemføre dette lovforslag.

Jeg vil gerne takke for den velvillige og særdeles grundige behandling, der har været i udvalget, hvor der er blevet drøftet mange, mange ting, og jeg skal slutte med at anbefale at stemme for flertallets indstilling.

H. C. Toft: Jeg forstod på landbrugsministeren, at han ingen indvendinger havde imod den beskrivelse, jeg gav af, hvad man forstod ved hovederhverv, og heller ikke hr. Svend Haugaard. Tværtimod sagde hr. Haugaard, at det var rigtigt. Det var en beskrivelse, der belyser, hvilken omfattende

[H. C. Toft.]

administration, vi står overfor. Jeg har ellers hørt tidligere fra mange sider i denne sal, også fra socialdemokratiets gruppeformand, at det, man skulle, var at drage omsorg for, at administrationen og administrationsomkostningerne ikke steg. Jeg føler mig overbevist om, at gennemførelsen af dette lovforslag betyder, at vi får en udvidet administration og yderligere omkostninger. Landbrugsministeriet, jordlovsudvalget og jordbrugsnævnet vil komme til at stå over for en lang række dispensationsansøgninger, hvor de skal ud at se på forholdene.

Jeg er forbavset over, at landbrugsministeren selv stadig har den opfattelse, at hans lovforslag betyder en nedgang i ejendomspriserne for landbrugsejendomme. Jeg beskrev selv før, at i visse dele af landet, de tyndt befolkede områder, mener jeg landbrugsministeren har ret. Jeg kan godt forstå, en bonde på Fur kan blive noget betænkelig ved hr. Svend Haugaards forslag, og jeg kan også godt forstå, at en bonde på Læsø kan få sine bekymringer for, at ejendommene dér vil falde i pris. Men går vi ind i nærheden af de større bycentre og til alle ejendomme under 35.000 kr.s grundværdi, er der for mig ingen tvivl om, at ved at der nu er et begrænset antal ejendomme, der kan købes, uden at man skal have landbrug som hovederhverv, vil disse ejendomme stige voldsomt i pris.

Nu forstod jeg på landbrugsministerens svar til hr. Nordqvist vedrørende spørgsmålet om at have over halvdelen af indtægten et andet sted fra, at i alt fald det første år kunne det nok gå an, men gik det så galt i fem år, at man havde for lidt indtægt af landbruget og for mange indtægter andre steder, eller arbejdede man for lidt ved landbruget i fem år og for meget andre steder, ville landbrugsministeren i alt fald ikke dispensere længere.

Skal det forstås sådan, at man godt kan tillade sig at have en mindre indtægt ved landbruget end ved andet erhverv i fem år og arbejde mindre end halvdelen ved landbruget pr. år end ved andet erhverv i fem år i træk, inden landbrugsministeren kommer og siger: nu må du ikke bo her længere, nu skal du afstå din ejendom? Jeg synes i grunden, det var rart at vide, om der er sådanne bestemmelser. Det var rart at vide for de

borgere, der måske kommer i vanskeligheder, fordi landbruget et år eller to giver for små indtægter i forhold til den indtægt, man får andetsteds fra.

Bopælspligten har i dag fra flere taleres side været begrundet med vort medlemskab af EF og frygten for, at andre landes statsborgere skulle erhverve danske landbrugsejendomme. Landbrugsministeren havde tydeligt understreget, at indtil 1978 var der ingen problemer, for vi har fået tilsagn om ved vor tiltrædelse af fællesmarkedstraktaten, at vi ikke skal undergives ændringer før dette tidspunkt. Det er også sagt, og det har markedsministeren bekræftet i landbrugsudvalget, at hvis andre lande ønsker forandringer i etableringsretten ved landbrug, har vi mulighed for at gøre indvendinger, nedlægge veto, om vi skulle ønske det. Der har altså været god tid til at overveje det, og derfor er det en dårlig begrundelse at sige, at man forlanger bopælspligt af hensyn til EF, når vi nu står i 1973 og der i alt fald slet ingen problemer er med, at EF-landbrugere eller EF-borgere kan etablere sig som landbrugere i Danmark, uden at de har været beskæftiget ved landbruget her i landet i 2 år, umiddelbart inden de ønsker at etablere sig.

Jeg har en enkelt bemærkning til hr. Svend Haugaard, der kritiserede det konservative ændringsforslag, hvorefter man frit skulle kunne sammenlægge landbrugsejendomme under 100 ha-grænsen i en afstand af op til 4-5 km. Vi foreslår det ud fra den betragtning, at vi ikke lever i det forrige århundrede eller længere tilbage endnu, hvor man kørte med stude, for med den moderne traktor, de moderne hjælpemidler vi har, betyder denne afstand ikke noget, og det er faktisk svært for mange, der godt vil erhverve en ejendom til tillæg, at få en sådan ejendom, når man stiller krav om, at det skal være inden for 1 km.s afstand fra den ejendom, man har.

Vi ønsker, at de effektive landmænd også skal have deres chance, som jeg begrundede det i mit første indlæg. Men når hr. Svend Haugaard siger, at det er de kapitalstærke, jeg her tænker på, vil jeg sige, at det er omvendt. Jeg tænker på dem, der har erhvervet ejendomme i de seneste år og nødvendigvis på grund af den pris, de har givet, står overfor at skulle præstere så store af-

[H. C. Toft.]

drag, at de derigennem får en indtægt, så de udelukkes fra moderniseringslovens regler. Det var det, jeg tænkte på. Jeg tænkte også på, at jeg gerne ville have medvirket til, at effektive, mindre landbrugere, der ønsker at investere mindre end 75.000 kr. i en svine-stald, skulle have haft en mulighed. Men den mulighed åbnede sig ikke, fordi man ikke ville koble de 3-4 lovforslag sammen, som jeg her har givet udtryk for ønske om, at sammenkoble.

Jeg finder, at vi nu, hvis flertallets forslag går igennem, gennemfører en restriktiv lovgivning, der vil være til skade for dansk landbrug og vil kræve uhyre megen administration, og derfor vil jeg anbefale, at man stemmer imod lovforslaget, når det kommer til tredje behandling.

Søren Jensen (Hasseris): Jeg vil takke landbrugsministeren, fordi han svarede så klart på de to spørgsmål, jeg stillede ham. Det ene angik etableringsretten for borgere i de øvrige EF-lande, og det andet angik vort veto. I begge tilfælde bekræftede landbrugsministeren, at vi kunne opretholde de nuværende bestemmelser indtil 1978 og vi kunne nedlægge veto, hvis det skulle blive påkrævet.

Men så siger landbrugsministeren, at der er ingen grund til, at det skal vare 10 år, inden vi foretager os noget. Er det dog rimeligt allerede nu at indføre restriktioner, som måske slet ikke bliver påkrævet — og i hvert fald ikke er påkrævet foreløbig?

Videre siger landbrugsministeren, at han vil minde om, at bopælspligt er en naturlig ting for landmænd. Jeg gad i grunden nok vide, hvor mange landmænd, der føler, at det er en naturlig ting, at det skal være en pligt. De tager det som en naturlig ting, at de bor på deres gårde, men hvorfor lave restriktioner, der ikke er behov for?

Lad mig så sige til landbrugsministeren, som yderligere vendte sig imod mig med hensyn til nogle bemærkninger, jeg havde gjort ved første behandling, at nu har jeg kendt landbrugsministeren igennem en hel del år, men jeg må udtale min forundring over den kovending, landbrugsministeren har foretaget i jordpolitikken. De små brug, som han gennem så mange år har talt så varmt for, ønsker han nu afhændet til de

højest bydende og mest kapitalstærke købere. Det skal nok glæde en hel del ældre landmænd, som gerne vil sælge, men det er sandt at sige en alt andet end ungdomsvenlig politik.

Lowzow: Jeg er skuffet over, at landbrugsministeren ikke forstod mit spørgsmål, for det bekræfter, at han måske ikke er helt sikker på, hvilke konsekvenser denne lov vil have, og det var netop det, jeg var bange for.

Når der i lovforslaget står, at der ikke sker ændring for bestående forhold, er landbrugsministerens oplysninger rigtige. Men for en landmand, som køber en gård efter denne lovs ikrafttræden, gælder det, hvis loven skal opfyldes, at han har bopælspligt og indtjeningspligt. Jeg mener, at landbrugsministeren selv har været forpagter på landbrug og dér haft det sådan, at han forpagtede gården med stuehus. Det vil sige, at bopælspligten ikke kan opretholdes for den tidligere ejer, hvis man skal være forpagter. Det vil igen sige, at hver evig eneste gang, en ung landmand skal forpagte af en ældre landmand, som ikke har villet sælge endnu, skal det ind som en dispensationssag til landbrugsministeren, hvis det overhovedet skal kunne lade sig gøre. Jeg bed mærke i, at hr. Frandsen fremdrog dette som en stor fordel, som SF lagde vægt på, men jeg kan så sandelig sige, at det gør jeg ikke, og det troede jeg heller ikke landbrugsministeren gjorde.

I øvrigt lagde jeg mærke til, at landbrugsministeren også sagde, at man kunne forvente faldende priser på landbrugsjord som følge af denne lov. Jeg håber, det giver sig udslag i en hurtig ændring af den form for beskatning, vi som bekendt har på landbruget herhjemme.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger, bare sige til hr. H. C. Toft — og det kan også gælde hr. Søren Jensen (Hasseris) — at jeg er meget vel vidende om, at ingen af de to herrer er stemt for bopælspligt, men derfor kan vi andre jo godt have lov til at have en anden opfattelse; jeg har det i hvert fald.

Med hensyn til de unge landmænd er det helt klart hensigten med denne lov at give dem et fortrin. Det er det, vi vil, og det er

[Landbrugsministeren.]

det, jeg forstår også venstre ønsker at være med til; derfor beklager jeg, at vi ikke kunne enes om det i den sidste ende.

Hr. Lowzow var ved at inddrage amtskatterne til sidst. Jeg mener ikke, de har noget med dette at gøre, men jeg skal da gerne gentage, hvad jeg før har sagt — måske ikke i dette høje ting, men andre steder — at økonomi- og budgetministeren og jeg selv har erklæret os villige til at diskutere problemet igen med landbruget, hvis det viste sig, at indtjeningen, som vi har nævnt, på 2,3 milliarder kr. ved medlemskab af De europæiske Fællesskaber, skulle afvige væsentligt derfra.

(Kort bemærkning).

H. C. Toft: Det er kun for at gentage mit spørgsmål til landbrugsministeren. Landbrugsministeren svarede hr. Nordqvist, at hvis der gik 5 år og man stadig væk havde mindre indkomst af sin ejendom, end man havde på anden måde, skulle manden smides ud af landbrugsejendommen. Jeg vil gerne vide, om landbrugsministeren agter at give dispensation efter de retningslinjer, som her er givet til kende dels af mig, dels af hr. Nordqvist, dels af landbrugsministerens eget svar før. Vil det sige, at man kan få dispensation både for indtægtsgrænsen og for arbejdstiden ved landbruget i 5 år? Agter landbrugsministeren at give dispensation dér?

(Kort bemærkning).

Lowzow: Ja, bortset fra, at jeg ikke fik svar på det stillede spørgsmål om forpagtningen, vil jeg sige, at landbrugsministeren kun delvis forstod meningen med det andet spørgsmål, for det var ikke direkte; indirekte bliver det amtsstueskatterne, men det er vurderingen, det drejer sig om, idet vi nu foretager en vurdering, som bliver gældende fra dette år på grundlag af en stærkt stigende jordpris, der er presset op i øjeblikket — og den vil være gældende i 4 år efter almindelig lovgivning.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Til hr. Lowzows bemærkninger om vurderingerne har jeg ingen kommentarer.

Jeg skal gerne til hr. H. C. Toft sige, at

det er vor agt i ministeriet at administrere det, skal vi sige, fornuftigt — det kan naturligvis bedømmes ud fra forskellige kriterier. Men i løbet af en 5 års periode har man tiden til at køre ind og til at nå det, man sætter som kravene for hovederhverv. Jeg skal gerne gentage: hvis man er uheldig mere end 5 år i træk, så mener vi nok, det må være nået dertil, hvor manden bør fritage for at have lov at være uheldig mere.

(Kort bemærkning).

H. C. Toft: Jeg vil gerne spørge landbrugsministeren om jeg skal forstå det sådan — nu taler landbrugsministeren om uheld ved landbruget, men man kan jo også være heldig og tjene mange penge ved noget andet — at så har man ret til det i 5 år. Man skal altså ikke sidde og vogte, om man nu tjener for meget, og det går altså i 4 år, men når der går et år mere udover de 4 år, så kommer landbrugsministeren og siger, at nu går det ikke længere. Kan de, der køber landbrugsejendomme, købe dem og så vide, at landbrugsministeren vil tillade dette i en 4-5 års periode?

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 88 stemmer mod 48; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 3 og 4

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5

forkastedes med 89 stemmer mod 51; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 6

vedtoges med 90 stemmer mod 51; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 7 betragtedes som

vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 6.

Ændringsforslag nr. 8

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 9
forkastedes med 90 stemmer mod 51; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 10
vedtoges med 90 stemmer mod 51; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 11
forkastedes med 118 stemmer mod 23; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 12
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslagene nr. 13 og 14 betragtedes som
vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 10.

Ændringsforslag nr. 15
forkastedes med 113 stemmer mod 28; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 16
forkastedes med 90 stemmer mod 51; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 17
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 18
forkastedes med 118 stemmer mod 23; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 19
vedtoges med 85 stemmer mod 53; 4 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 20 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 18.

Ændringsforslagene nr. 21-24 betragtedes som
vedtaget med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 19.

Ændringsforslagene nr. 25 og 26, § 1 med de foretagne ændringer, ændringsforslag nr. 27 om indsættelse af en ny paragraf, ændringsforslagene nr. 28-31, § 2, således ændret, og ændringsforslag nr. 1 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 213) findes i tidenden sp. 5154, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2041).

Der var stillet 8 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Erik Andersen: (Sdr. amt): På dette fremskredne tidspunkt af fredagen skal jeg indskrænke mig til blot at anbefale, at man stemmer imod det af det konservative folkeparti under nr. 3 stillede ændringsforslag, og de af partiet venstre under nr. 4 og 6 stillede ændringsforslag og i øvrigt stemmer for de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag.

Lowzow: Jeg skal fatte mig lige så kort og sige, at det konservative ændringsforslag i det store og hele dækker de forhold, der er under den bestående lov. Vi mener, den